

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Раҳимзода Фирӯза Воҳид дар мавзуи Мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ҳамчун омили худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои психологӣ аз рӯйи ихтисоси 5.1.1. – Психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсия ба мундариҷаи бандҳои зерини шиносномаи ихтисоси 5.1. – Илмҳои психологӣ (5.1.1 - психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология) мувофиқ аст: **Банди 1** - Ҳаёти рӯҳӣ ва рафтори инсон. Таносуби рафтор ва ғайриинсон. Детерминантҳои муайянкунандаи ҳаёти рӯҳӣ ва рафтори инсон; **Банди 13** - Масъалаҳои психологии муошират ва иртибот. Психолінгвистика; **Банди 17** - Маром, механизмҳо, ташаккули ва амалкарди он. Талабот, маромҳо, арзишҳои шахсиятӣ ва самтгирӣҳои арзишӣ, шавқу рағбат, майлу кушишҳо. Мазмунофарӣ. Мароми комёбӣ. Мароми хизмат. Самтгирӣ ва нақши низомофарандаи он.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқшаванда дар он зоҳир мешавад, ки он ба яке аз масъалаҳои мубрами замони муосир, яъне таҳқиқи психологии чунин хислатҳои шахс, ки баҳри ноил гардидан ба ҳадаф, зиёд намудани маҳсулнокии инсон, баланд гардидани мавқеи ӯ дар ҷомеа ва сифатҳои ҳаёташ мусоидат мекунанд, бахшида шуда, бо рушди босуръати ҷомеа алоқаманд буда, ба дониш, маҳорату малакаҳои одами муосир талаботҳои навро пеш мегузорад. Диссертант қайд мекунад, ки муҳимияти таҳқиқ ба зиёд гардидани рақобати иҷтимоӣ марбут аст, ки дар назди шахс вазифаҳои навро гузошта, ҷустуҷӯи роҳҳои ҳалли ғайриодӣ ва рушди муназзамро талаб мекунанд. Инкишофи кӯшиш ба худамалисозӣ дар ташаккули касбӣ ва амалисозии зарфияти шахс нақши бузургро бозӣ мекунад. Ғайр аз ин, зикр гардидааст, ки заминаи кӯшиш ба худамалисозӣ ҳоло дар синни барвақти навҷавонӣ гузошта мешавад, замоне ки ташаккули мароми ноилшавӣ ба комёбӣ, рушди мустақили, мавқеъгирӣ

вобаста ба замону макон сурат мегирад. Маҳз дар ҳамин марҳилаи синнусолӣ интихоби роҳи минбаъдаи рушди касбӣ ба вуқӯъ меояд.

Мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ҳамчун таҳриқдихандаи ботинии ҳавасмандӣ нақши муҳим дар рушди кӯшиши худамалисозӣ ва иродаи навҷавон мебозад. Он дараҷаи худтанзимкунӣ, интизоми шахсӣ, қобилияти банақшагирӣ ва иҷрои вазифаҳои мураккабро афзоиш дода, ба самаранокии фаъолияти таҳсилӣ ва иҷтимоӣ мусоидат менамояд. Дар шароити кунунии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки навҷавонон бо ҳаҷми бузурги иттилоот ва стрессҳои гуногун рӯ ба рӯ мешаванд, омӯзиш ва таҳлили равандҳои психологии мароми ноилшавӣ ва таъсири он ба рушди кӯшиши худамалисозӣ аҳамияти назариявӣ ва амалиро соҳиб аст. Таҳқиқи мазкур баробари ба равандҳои психологии худтанзимкунӣ ва мароми ноилшавӣ дар синни навҷавонон дар Тоҷикистон равона гардидан, метавонад ба рушди назариявӣ ва методологии психологияи синни навҷавонӣ ва ба таҳияи барномаҳои амалӣ барои рушди шахсият саҳми арзанда дошта бошад.

Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҷимоя пешниҳод мешаванд: Навгонӣҳои илмӣи диссертатсия мазкур дар нуқтаҳои зерин ифода меёбад: нахустин бор ҷузъҳои сохтории кӯшиши худамалисозӣ дар заминаи мароми ноилшавӣ таҳлил ва бо усулҳои эмпирикӣ санҷида шудаанд; аввалин маротиба робитаҳои мусбат байни сатҳи мароми ноилшавӣ ва ҷузъҳои сохтории кӯшиши худамалисозӣ ошкор карда шудаанд, ки нишон доданд – сатҳи баланди мароми ноилшавӣ афзоиши худтанзимкунӣ ва иҷрои самаранокии вазифаҳоро тақвият медиҳад; бори аввал таъсири мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ба рушди кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонон таҳқиқ гардидааст; нахустин маротиба эҳтимолияти таъсиррасонии мароми ноилшавӣ ба рушди соҳаи худтанзимкунӣ ва кӯшиши худамалисозӣ дар раванди таҳсил ва фаъолияти рӯзмарра ошкор гардидааст; бори аввал барномаи методӣи ташаккулдиханда барои рушди мароми ноилшавӣ ва кӯшиши худамалисозӣ таҳия шуда, дар муҳити синфӣ ва тренингҳои равонӣ татбиқ карда шуд, ки самаранокии он дар баланд

бардоштани худтанзимкунӣ, ирода ва ҳавасмандии навҷавонон исботи худро ёфтааст;

Унвончӯ нуқтаҳои зеринро барои дифо пешниҳод менамояд:

1. Талаботи ноилшавӣ ба комёбӣ яке аз талаботи асосии инсон ба шумор меравад. Маҳз он шахсро водор месозад, то дар назди худ вазифаҳои навагузошта, онҳоро иҷро намояд, рушд ёбад, ба худамалисозӣ, ошкор кардани зарфияти худ ва худсобиткунӣ кӯшиш намояд. Дар синни навҷавонӣ мароми ноилшавӣ ба комёбӣ бо мавқеъгирии навҷавонон дар замон, дараҷаи мустақилӣ, малакаҳои мақсадгузорӣ ва рӯовариҳои арзишӣ, инчунин, бо дараҷаи эҷодкорӣ ва талаботи маърифатии онҳо алоқаманд аст.

2. Худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ наваташкилаи зарури ин давраи синнусолӣ мебошад. Ба шарофати кӯшиши худамалисозӣ ҷавон барои рушди шахсият ва пешрафт дар ҳаёти минбаъда малакаҳои муфидро ҳосил мекунад. Ин равандест, ки ҳадафи асосии он кӯшиши фароҳам овардани шароити мусоид ва водоркунандаҳои беҳтарин барои амалисозии иқтидори худ ва қонеъ гардонидани талабот дар натиҷаи фаъолият мебошад. Пас аз ба охир расидани давраи навҷавонӣ, вақте ки инсон ба татбиқи худ дар фаъолияти касбӣ наздик мешавад, дар ӯ низоми ақидаву арзишҳо, фаҳмиши ҷиҳатҳои қавӣ ва имконоти худ, малакаҳои ҳадафгузорӣ, банақшагирӣ ва рефлексия бояд ташаккул ёфта бошанд.

3. Дар байни мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ва ҷузъҳои сохтори кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ робитаи мутақобили мусбату муҳим вучуд дорад. Дар сурати афзудани мароми ноилшавӣ ба комёбӣ кӯшиш барои худамалисозӣ низ баланд шуда, байни ҷузъҳои сохторӣ робитаҳои муайян тақвият ёфта, робитаҳои нави мусбат пайдо мешаванд. Аз ин ҷо, эҳтимолияти баланди таъсиррасонӣ ба кӯшиши худамалисозӣ аз ҳисоби рушди соҳаи мароми шахсият мавҷуд аст.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаю тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Унвончӯ бо дарназардошти асосҳои методологӣ-бунёдӣ ва аҳаммияти амалии таҳқиқот, баррасии кулли масоили пайванди мавзуи интихобшударо мавриди ҳаллу ҷасли ҷиддӣ қарор додааст. Аз нигоҳи ӯ

эътимоднокии натиҷаҳо бо мувофиқати мавқеъҳои назариявӣ-методологӣ, густурдагӣ ва маҷмуавӣ будани таъминоти методӣ, истифодаи маҷмуи воситаҳои дар психология санҷидашуда ва бозэтимоди психологӣ, риояи талабот ба интиҳоб зимни гузаронидани таҳқиқот, методҳои мувофиқи коркарди омории маълумот, таносуби натиҷаҳо бо маълумоти муаллифони дигар таъмин гардидааст.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, рӯйхати адабиёти истифодашуда ва замимаҳо иборат аст. Матни рисола аз 156 саҳифа чопи компютерӣ иборат мебошад. Рӯйхати адабиёт 258 номгӯи манбаъҳои илмӣ ва илмӣ-методиро фаро гирифтааст.

Дар муқаддимаи диссертатсия дар асоси мубрамияти мавзӯи интиҳобшуда – мақсаду вазифаҳо, объекту предмет (мавзӯ)-и таҳқиқ, тавсифи асосҳои илмӣ-методологӣ, заминаи сарчашмашиносӣ, навоварии илмӣ, аҳаммияти амалии натиҷаҳои бадастовардашуда муқаррар гардидаанд.

Дар боби якуми диссертатсия ба таҳлили назариявӣ ва методологии мароми ноилшавӣ ба комёбӣ равона шудааст. Боби мазкур аз се зербоб иборат аст. Дар зербоби аввал маром, мароми ноилшавӣ ба комёбӣ, кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ дар ҷараёни фаъолияти таълимӣ, сохтор ва функцияҳои он тавсиф дода шудаанд. Ба андешаи унвончӯ андешаҳо доир ба мароми ноилшавӣ ба комёбӣ гуногун буда, мароми комёбиро ҳамчун кӯшиш баҳри ба комёбӣ расидан, ба натиҷаҳои баланд дар фаъолияти худ муайян намудан мумкин аст. Ин раванDEST, ки ҳадафи асосии он кӯшиш барои фароҳам овардани шароит беҳтарин ва водоркунандаҳо барои амалисозии иқтидори худ ва қонеъ гардонидани талаботи хеш дар натиҷаи фаъолият мебошад. Дар зербоби дуюм омӯзиши худамалисозӣ ҳамчун талаботи инсонӣ мавриди таҳлили амиқи илмӣ қарор гирифта, омилҳои таъсиррасон, ки аз синни кӯдакӣ бо рушди он алоқаманданд, таҳқиқ мегарданд. Ва, дар зербоби сеюм унвончӯ худифшокуни, ташаккули худамалисозӣ, худводоркуни, худмуайянкуни, салоҳиятнокии иҷтимоӣ-психологиро тавсиф дода, мавриди таҳлилу баррасӣ қарор додааст.

Дар боби мазкур масъалаи муҳимми кӯшиши худамалисозӣ ва ноилшавӣ ба комёбӣ дар синни навҷавонӣ асоснок карда шудааст. Маводди мазкур дар навбати худ ҳамчун заминаи назариявӣ-методологӣ барои таҳияи амсила ва барномаи роҳнамоӣ хизмат мекунанд.

Боби дуюми рисолаи илмии Раҳимзода Фирӯза Воҳид таҳти унвони «Таҳқиқи робитаи мутақобили мароми комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ» ба масъалаҳои муҳимми ташкили тадқиқотӣ, мақсад, вазифаҳо ва тавсифи методикаҳо, таҳлилу баррасии муқоисавии натиҷаҳои тадқиқотӣ доид ба мароми комёбӣ дар навҷавонон, робитаи мутақобилаи мароми комёбӣ ва типҳои рефлексия дар раванди рушди худшиносӣ дар синни навҷавонӣ бахшида шудааст. Дар ин боб муаллиф бо тартиби мантиқӣ ва пайдарпай методҳои истифодашуда ва хусусиятҳои ташкил намудани таҳқиқотро шарҳу тавзеҳ медиҳад.

Дар зербоби аввали боби мазкур тавсифи ташкил ва марҳилаҳои озмоиш пешниҳод гардидааст. Аз рӯйи маълумоти овардашуда, тадқиқоти мазкур ба омӯзиши робитаи мутақобили мароми комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ равона карда шудааст. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки ҳадафи асосии тадқиқотро, ки, пеш аз ҳама аз муайян намудани дараҷа ва хусусиятҳои робитаи мутақобили мароми комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ иборат буд, ошкор созад. Ба ғайр аз ин, вазифаҳои тадқиқотии озмоиширо инҳо ташкил кунад. Ҳамзамон, ҷанбаҳои барномаро оид ба ташаккул додани мароми комёбӣ ҳамчун кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ, ки барои хонандагон ин синну сол пешбинӣ шудааст, аз пешниҳод намудааст: ташаккули малакаҳои худтанзимкунӣ, коркарди техникаҳои рефлексия, аз ҷониби ҳар як хонанда ҳосил кардани стратегияи худамалисозӣ, тарҳрезии харитаи инфиродии захираҳо, ташхису ислоҳномаи самтгириҳои когнитивии харобиовар.

Зербоби дуюми боби дуюм ба таҳлили муқоисавии ифодаебии нишондиҳандаҳои соҳаи арзишӣ бахшида шудааст. Бо мақсади ноил шудан ба ҳадаф ва вазифаҳои гузошташуда, муаллиф кушиш намудааст, то қуллаи иерархияи арзишҳоро дар навҷавонон мураттаб созад, ки аз маромҳои

худамалинамоӣ, ки ба мақоми иҷтимоии шахс ва маҳорати худифоданамоӣ аз тарафи мусбат алоқаманд аст, ташкил ёфтааст. Инро метавон бо он шарҳ дод, ки ин давра бо худмуайянкунӣ, банақшагирии ҳаёти оянда, муқаррар кардани ҳадафҳо ва талош барои беҳтарин будан тавсиф дода мешавад. Озмудашавандаҳо ҳаёти худро ҷолиб, молмоли таассуроти эмотсионалӣ тасаввур мекунанд.

Ташхиси аввалия нишон додааст, ки бештари озмудашавандагони гурӯҳи тадқиқотӣ, яъне 50% дараҷаи баланди худифоданамоӣ, 25% дараҷаи миёнаи худифоданамоӣ ва 25% дараҷаи пасти худифоданамоӣ доранд. Аз ин бармеояд, ки дараҷаи бартаридоштаи худифоданамоӣ дар озмудашавандаҳо пеш аз озмоиши ташаккулдиҳанда дараҷаи миёна мебошад.

Новобаста аз ин, аз рӯйи шкалаи худифоданамоӣ аксари навҷавонони гурӯҳи тадқиқотӣ ҳолҳои баланд гирифтаанд. Инро бо хусусиятҳои синнусолии навҷавонии барвақт ва муҳити иҷтимоие, ки онҳо дар он қарор доранд, шарҳ додан мумкин аст. Навҷавонон дар қабули қарор ва интиҳоби фаъолиятҳои худ норасоии мустақилиро эҳсос мекунанд. Таҳсил дар мактаб ба навҷавонон имкони ками интиҳоб медиҳад ва онҳо маҷбуранд, ки ба интизориҳои ҷомеа мутобиқ шаванд. Дар баробари ин, онҳо дар интиҳоби касби оянда ва таҳияи нақшаҳои дурнамои ҳаёти худ мустақилона амал мекунанд.

Ҳамин тариқ, натиҷаҳои боби дуюм нишон додаанд, ки мароми комёбӣ дар навҷавонон муҳимтарин омили психологии муайянкунандаи самт ва дараҷаи талош барои худамалинамоӣ ба ҳисоб меравад.

Боби сеюми диссертатсияи Раҳимзода Фирӯза таҳти унвони «Озмоиши ташаккулдиҳанда оид ба рушди мароми комёбӣ ҳамчун омили худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ» ба таҳлили натиҷаҳои бадастомада дар ҷараёни таҳқиқоти эмпирикӣ, тафсири маълумоти омӯрӣ ва арзёбии самаранокии барномаи ташаккулдиҳанда бахшида шудааст.

Дар зербоби якуми боби мазкур, ки ба таҳияи барномаи ташаккулдиҳандаи мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ бахшида шудааст, муаллиф барномаи таҳияшударо ба ташаккули кӯшиши

худамалинамоӣ дар синни навҷавонӣ, рушди мароми комёбӣ ва худмуайянкунӣ, инчунин истифодаи самараноки вақти холӣ ва неруи шахсӣ, ташаккули малакаҳои банақшагирӣ, ҳадафгузорӣ ва муайян кардани ҳадафу арзишҳои касбӣ равона намудааст. Барномаи рушди мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ ҳамчун низоми мукаммали таъсиррасонии психолого-педагогӣ таҳия гардида, ба ҷаҳолсозӣ ва рушди захираҳои дохилии шахсият равона карда шудааст. Натиҷаҳои таҳлил нишон медиҳанд, барномаи психолого-педагогии таҳияшуда, ки ба ташаккул ва рушди кӯшиши худамалисозӣ дар робитаи зич бо мароми ноилшавӣ ба комёбӣ равона гардида буд, дар ҳаҷми пурра татбиқ карда шудааст.

Зербоби дуҷуми боби сеюм ба татбиқ ва арзёбии самаранокии озмоиши ташаккулдиҳанда бахшида шудааст. Натиҷаҳои бадастомада нишон медиҳанд, ки дараҷаи мустақилӣ ба таври назаррас афзоиш ёфт, гарчанде ки аксарияти озмудашавандаҳо (40%) то ҳол дар дараҷаи миёна қарор доранд. Шумораи озмудашавандаҳо бо дараҷаи баланди мустақилӣ 7% афзоиш ёфт, дар ҳоле ки шумораи озмудашавандаҳо бо дараҷаи пасти мустақилӣ 7% коҳиш ёфтааст.

Озмоиши ташаккулдиҳанда тасдиқ кардааст, ки кӯшиши худамалинамоиро дар навҷавонон метавон тавассути таъсиррасониҳои мақсаднок ба соҳаҳои маромнокӣ, рефлексивӣ ва арзишӣ-маъноии шахс бомуваффақият инкишоф дод. Барномаи таҳиягардида ба рушди мароми ботинӣ, коҳиши майл ба канорагирӣ аз нокомӣ ва рушди рафтори худмуайянкунанда таъсири мусбати ҳамаҷониба расонидааст. Натиҷаҳои бадастовардашуда аҳаммияти муҳимми назариявӣ ва амалӣ дошта, дар тарҳрезии барномаҳои роҳнамоии психологии навҷавонон дар муҳити таълимӣ истифода шаванд.

Дар зербоби сеюми боби мазкур омӯзиши робитаи байни мароми комёбӣ ва кӯшиши худамалинамоӣ мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Натиҷаҳои таҳқиқот нишон медиҳанд, ки дар асоси таҳлили марҳилаи аввали тадқиқот якҷанд коррелятсияҳои муҳим байни мароми комёбӣ ва унсурҳои сохтории худмуайянкунӣ ва худамалинамоӣ ошкор карда шудаанд. Баъд аз озмоиши ташаккулдиҳанда ва марҳилаи дуҷуми тадқиқот бо мақсади муайян кардани

динамикаи муносибатҳо дар байни мароми комёбӣ, худмуайянкунӣ ва худамалинамоӣ дар навҷавонон таҳлили коррелятсионии такрорӣ гузаронида шудааст. Ҳангоми муқоисаи нишондиҳандаҳои робитаҳо, баъзе тағйиротҳоро дар робитаҳои мавҷуда ва инчунин пайдоиши робитаҳои нав муайян гардиданд.

Фарзияи мавҷудият ва тақвияти робита дар байни мароми комёбӣ ва хоҳиши худамалинамоӣ дар давраи навҷавонӣ ба таври эмпирикӣ тасдиқ карда шудааст. Натиҷаҳои бадастоварда аҳаммияти баланди назариявӣ ва амалӣ дошта, метавонанд дар таҳияи барномаҳои роҳнамоии психологӣ, ки ба рушди мароми ботинӣ, мустақилӣ, қобилиятҳои рефлексивӣ ва камолоти шахсии навҷавонон нигаронида шудаанд, истифода шаванд.

Дар маҷмӯъ, боби сеюми диссертатсия бо сатҳи баланди таҳлили омӯрӣ, асоснокии илмӣ ва аҳаммияти назариявӣ амалӣ фарқ намуда, натиҷаҳои бадастомада барои фаҳмиши амиқи рушди мароми комёбӣ ҳамчун омилҳои худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ саҳми арзанда мегузоранд.

Хулоса аз 4 банд иборат буда, чунин нуктаҳоро дарбар мегирад:

1. Исбот гардидааст, ки байни мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ва кӯшиши худамалисозии шахсият дар синни навҷавонӣ робитаи мутақобилаи мусбати маънодор вучуд дорад.

2. Муайян карда шудааст, ки татбиқи барномаи инкишофдиҳандаи равонӣ ба болоравии сатҳи худводоркунӣ, маромнокӣ ва худамалисозии навҷавонон оварда мерасонад.

3. Муқаррар гардидааст, ки рефлексияи фаъолият, мустақилӣ, барномарезӣ ва арзёбии натиҷаҳо ҳамчун омилҳои миёнарав робитаи маром ба комёбӣ ва худамалисозиро тақвият мебахшанд.

4. Натиҷаҳои озмоиши ташаккулдиҳанда нишон додаанд, ки тағйироти бадастомада хусусияти қонуниятнок дошта, тасодуфӣ нестанд ва самаранокии барномаи пешниҳодшударо тасдиқ мекунанд.

Аҳаммияти илмӣ, назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Аҳаммияти назариявии кор дар он аст, ки тасаввурот оид ба раванди кӯшиши худамалисозӣ

дар синни навҷавонӣ, инчунин, таҳқиқи робитаи байни мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ таҳким дода шавад.

Аҳаммияти амалии ин тадқиқот дар он аст, ки натиҷаҳои таҳқиқотро дар чунин самтҳо метавон истифода бурд:

-дар фаъолияти амалии психолог ва педагогҳое, ки соҳаи маромҳоро меомӯзанд ва дар самти рушди кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ кор мекунанд;

-дар курсҳои лексионӣ дар мавзуи мароми комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ;

-аз ҷониби муҳаққиқон барои омӯзиши минбаъдаи робитаи байни мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ва кӯшиши худамалисозӣ.

Нашири натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзуи диссертатсия. Унвонҷӯ аз рӯйи мавзуи пажӯҳишаш 10 мақоларо ба нашр расонидааст, ки аз онҳо 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйиншуда chop шудаанд. Ҳамзамон, дар конференсияҳои байналмилалию ҷумҳуриявӣ бо маърузаҳо зерини унвони “Хонандагони лаёқатманд дар системаи маориф”, “Масъалаҳои омӯзиши хонандагони лаёқати ақлӣ дошта” ва “Мароми ноилшавӣ ба комёбӣ дар психология”, “Мотивация достижения на успех в юношеском возрасте”, “Кӯшиши худамалисозӣ ва ноилшавӣ ба комёбӣ дар синни ҷавонӣ”, “Консепсияҳои назариявии худамалисозӣ дар ҷавонон”, “Мотивация достижений успехов в юношеском возрасте” ва “Самодетерминация и стремления к самоактуализации в юношеском возрасте” иштирок ва баромад намудааст. Ин аз фаъолияти баланди илмӣ ва кори муназзам аз болои мавзуи таҳқиқ шаҳодат медиҳад.

Мутобиқати барасмиятдорории рисолаи илмӣ. Диссертатсия ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба додани дараҷаҳои илмӣ пурра мувофиқ мебошад ва муаллифи он Раҳимзода Фирӯза Воҳид ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои психологӣ аз рӯйи ихтисоси 5.1.1. – Психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология сазовор мебошад.

Автореферати рисолаи илмӣ ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Автореферат, мақолаҳои нашрнамудаи диссертант муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд.

Натиҷаҳои бадастовардашуда, сатҳи эътимодноӣ, хулосаву тавсияҳои тибқи талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмию-методӣ асоснок карда шуда, ба миқдори кофӣ бо тавсия ва пешниҳодҳои назариявӣ амалӣ, мисол ва тасвирҳо таъмин аст.

Диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал фаҳмо, бо лаҳни равони тоҷикӣ, босаводона навишта шуда, тартиби таҳия, ҷобаҷогузориҳои қисмҳои алоҳидаи он, робитаи мантиқӣ ва муттасилӣ ба пуррагӣ риоя карда шудааст. Доир ба ҳар як боб ва умуман ба рисола хулосаҳои возеҳ бароварда шудааст.

Дар баробари баҳои мусбате, ки дар тақриз баён гардид, дар рисолаи мазкур баъзе камбудиву норасоиҳо ва ғалатҳои имлоиву грамматикӣ мушоҳида мегардад, ки дар байни онҳо ҳолатҳои зеринро метавон ҷудо кард:

1. Таҳлили назариявии масъалаи таҳқиқот то андозае маҳдуд ба назар мерасад ва дар он истифодаи сарчашмаҳои муосири илмӣ, махсусан адабиёти хориҷӣ ва таҳқиқоти байналмилалӣ, нисбатан кам мушоҳида мегардад. Бо мақсади таҳкими асосҳои назариявии таҳқиқот, мувофиқи мақсад мебуд, агар доираи манбаъҳои истифодашуда тавассути ҷалби адабиёти нави илмӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти муосири байналмилалӣ васеъ карда шавад.

2. Таҳлили муқоисавии натиҷаҳои бадастомада бо натиҷаҳои таҳқиқоти қаблӣ ба таври комил амалӣ нагардидааст. Ба назар мерасад, ки барои тақвияти эътимоднокии хулосаҳои илмӣ, анҷом додани муқоисаи амиқтар бо таҳқиқоти муҳими ватанӣ ва хориҷӣ, инчунин далелҳои эмпирикӣ, метавонад аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқотро боз ҳам тақвият бахшад.

3. Дар баъзе бахшҳои таҳқиқоти таҷрибавӣ, таҳлили омории натиҷаҳо бо тафсири нисбатан маҳдуд пешниҳод шудааст, ки дарки амиқи мазмунӣ илмӣ маълумотро мушкул мегардонад. Аз ин рӯ, мувофиқи мақсад мебуд, агар натиҷаҳои таҳқиқот тавассути истифодаи усулҳои муосири таҳлили

математикӣ ва оморӣ бо шарҳу тавзеҳи фарогир таҳлил карда шаванд, то имкони муайян намудани робитаҳои эмпирикӣ ва арзёбии аҳаммияти онҳо дар ташаккул ва рушди қобилиятҳои маърифатӣ бештар таъмин гардад.

4. Баъзе ҷадвалҳо ва маводи тасвирӣ (расмҳо) бо шарҳу тавзеҳоти кофӣ ҳамроҳӣ нагардидаанд, ки ин ҳолат метавонад дарки муҳтавои онҳоро барои хонанда то андозае маҳдуд созад. Аз ин лиҳоз, тавсия мешавад, ки ҷадвалҳо ва расмҳо бо шарҳи таҳлилӣ ва тавзеҳоти мухтасару дақиқ пурра гардонида шавад.

Умуман, эродҳои қайдкардашуда ислоҳпазир буда, зимни таҳия ва нашри монография ба назар гирифтани онҳо ба арзиш ва аҳаммияти илмию амалии кори таҳқиқоти Раҳимзода Фирӯза Воҳид ҳусни аз ин ҳам бештар зам мекунанд.

Дар ҳаллу ҷасли вазифаи мавриди назар, диссертант далелу маводди заруриро ба таври возеҳ ва васеъ мавриди истифода қарор додааст. Муаллиф аз адабиёти илмӣ мавҷуда дар самти таҳқиқоти мазкур огоҳии комил ва ҳамаҷониба дошта, таҳқиқи масъалаи гузошташударо ба таври бояду шояд анҷом додааст.

ХУЛОСАИ ҶАМЪБАСТӢ

1. Диссертатсияи Раҳимзода Фирӯза Воҳид дар мавзӯи «Мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ҳамчун омили худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ» кори ба итмомрасидаи илмӣ-таҳқиқотӣ буда, аз ҷониби муаллиф мустақилона ва дар сатҳи баланди илмӣ-методологӣ иҷро карда шудааст.

2. Довталаб ба ҳадафҳои дар назди таҳқиқоти диссертатсионӣ гузошташуда ноил гардида, вазифаҳои илмӣ таҳқиқотро пурра ҳаллу ҷасл намудааст. Натиҷаҳои бадастомада ва хулосаҳои пешниҳодшуда мантиқан асоснок буда, фарзияҳои пешбинишудаи таҳқиқот тасдиқи илмӣ худро ёфтаанд.

3. Диссертатсияи мазкур дорои аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ буда, натиҷаҳои он метавонанд дар амалияи равоншиносӣ, ҷаъолияти муассисаҳои таълимӣ ва машваратҳои психологӣ барои корбарӣ ҷиҳати ташаккули мароми

ноилшавӣ ба комёбӣ, баланд бардоштани фаъолнокии шахсӣ, масъулиятшиносӣ ва худидоракунии рафтор дар синни навҷавонӣ васеъ истифода гарданд.

4. Диссертатсияи Раҳимзода Фирӯза Воҳид дар мавзуи «Мароми ноилшавӣ ба комёбӣ ҳамчун омили худамалисозӣ дар синни навҷавонӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои психологӣ аз рӯйи ихтисоси 5.1.1. – Психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология, ба талаботи Низомнома оид ба шуроҳои диссертатсионӣ ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудаанд, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) аз рӯйи ихтисоси 6D050301 – Психологияи умумӣ, психологияи шахсият, таърихи психология мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои психологӣ, профессор,
мудири кафедраи педагогика ва психологияи
Донишгоҳи инноватсияҳои иҷтимоии Тошкент

“ 15 ” май соли 2026

Қодиров К.Б.

Суроға: 100057, Ҷумҳурии Узбекистон, кӯчаи Узумзор, 37, ноҳияи Сергели шаҳри Тошкент.
Почтаи электронӣ: kkamol@rambler.ru
Тел: +(998)94-693-38-04

Имзои К.Б. Қодировро тасдиқ мекунам:

**Нозири кадри Донишгоҳи
инноватсияҳои иҷтимоии Тошкент**

Шоҳасанова М.А.